

laikā gandrīz trešdaļa kolekcijas tika zaudēta. Tomēr palicis katalogs – sistematizēts kolekcijas apraksts, ko savulaik publikācijai sagatavojis Heinrihs Johumsens – Antona Būholca skolnieks. Kā svarīgs numismātikas avots katalogs vēl tagad nav zaudējis savu nozīmi. Lai padarītu katalogu pieejamāku ne tikai numismātiem, bet arī plašākam interesentu lokam, muzeja speciālisti sagatavoja darba faksimila izdošanu. T. Berga referēja arī par svarīgu tēmu, kas interesē visus Baltijas numismātus, – 10.–11. gs. tirdzniecības atribūtiem – svariņiem un atsvariņiem. Atsvariņu visvairāk atrasts Krievzemē – ap 700 eksemplāru, Latvijā to ir ap 400, Igaunijā – 200 un Lietuvā – ap 100 eksemplāru. Pie šīs tēmas kaimiņu valstu pētnieki pagaidām strādā ļoti maz, bet neskaidru jautājumu un problēmu daudz.

Simpozija dalībnieki apmeklēja Lietuvas numismāta Domininka Kaubra kolekcijas izstādi, kas eksponēta Druskininkos. Viļņā, kas 2009. gadā pasludināta par Eiropas kultūras pilsētu, pašreiz notiek daudzas interesantas izstādes, kuras apmeklēja arī simpozija dalībnieki: “Viļņas vēsture”, “Baltu māksla”, “Kurši – baltu vikingi” u.c. Šoreiz dienaskārtībā bija arī daudz organizatorisku jautājumu. Tika ievēlēts jauns Baltijas numismātu asociācijas prezidents – līdzšinējais prezidents I. Leimuss nodeva savas pilnvaras Daļai Grimalauskaitei. Līdz ar to asociācijas centrs no Igaunijas pārvietojies uz Lietuvu.

Šī apskata autorei bija iespējams piedalīties simpozijā, pateicoties sadarbības projekta “Etnokulturālie procesi Baltijā. Latvijas pilsētas un reģioni no vissenākajiem laikiem līdz mūsdienām inovatīvo pētījumu lokā” atbalstam.

Tatjana Berga

PIRMĀ BALTIJAS BIOARHEOLOGU KONFERENCE VIĻŅĀ

Šī gada 23.–26. augustā Viļņā Mikola Romera Universitātes Tiesu medicīnas institūtā notika pirmā Baltijas bioarheologu konference “Bioarheoloģija un tiesu medicīna”. Tajā piedalījās ap 50 zinātnieku no Lietuvas, Vācijas, Polijas, Baltkrievijas, Somijas, Igaunijas, Latvijas un Dānijas. Konferences darbs norisēja piecās sesijās.

Sesijās “Tiesu medicīna” un “Tiesu medicīna un arheoloģija” Dānijas tiesu medicīnas eksperts J. L. Tomsens iepazīstināja ar savu pieredzi, strādājot Filipīnās un Argentīnā, kā arī izteica viedokli par tiesu medicīnas nozares perspektīvām. Dāņu antropologi H. S. Petersens un L. M. Olesens referēja par Dānijas mezolīta perioda senākā (9250±85 g. pirms mūsdienām) apbedījuma dzimuma noteikšanu un par dāņu viduslaiku iedzīvotāju galvaskausu masivitāti. Par tiesu medicīnas ekspertu un arheologu sadarbību, izpētot Huhtinēmi masu apbedījumu Lapēnrantas pilsētā Somijā, referēja A. Vesmans. Pastāvējis viedoklis, ka šeit varētu būt apbedīti Somijas armijas 1944. gada dezertieri. Izrakumos atsedza 11 vīriešu apbedījumus. Tiem nebija konstatējamas vardarbīgas nāves pazīmes un kapa piedevas drīzāk liecināja, ka šeit apbedīti ap 1850. gadu krievu armijas hospitāli miruši slimnieki. J. Limbo no Igaunijas iepazīstināja ar migrācijas perioda t.s. mirušo mājas (*mortuary house*) Sāremā izpētes rezultātiem. Skeletu materiāls bija ļoti slikti saglabājies, tāpēc, lai noteiktu, cik un kāda vecuma

individīdi šeit apbedīti, tika izmantots zobu materiāls. Rezultātā izdveies secināt, ka te apbedīti 23 pieaugušie un 11 bērni. Lietuviešu vēsturnieks L. Kurila noteicis dzimumu 361 kremētam apbedījumam no Austrumlietuvu uzkalniņu kapiem (3./4.–11./12. gs.) un salīdzinājis ar iespējamo dzimumu pēc kapu piedevām. 70% gadījumu bioloģiskais dzimums atbilda līdzī dotajām kapa piedevām. Vairumā gadījumu, kad dzimums atšķīrās, vīriešu apbedījumos konstatēts sievietēm raksturīgs kapa inventārs. Kopumā autors secina, ka kremētiem apbedījumiem pēc osteoloģiskā materiāla dzimumu var noteikt pat līdz 85% gadījumu. Lietuviešu bioarheologs R. Jankausks konferencē nolasīja divus referātus. Pirmajā viņš stāstīja par pētījumiem Viļņā atrastajā Tuskulienas masu apbedījumu vietā, kurā 1944.–1947. gadā apbedīti Lietuvas Valsts drošības komitejas upuri. Pavisam izpētīti 724 individīdi, no kuriem 631 galvaskausā konstatētas viena vai vairāku šāvienu pēdas. Tagad masu apbedījumu vietā ierīkots skaists piemiņas memoriāls. Otrais referāts bija veltīts ieroču radītajām traumām Plinkaigales dzelzs laikmeta (5.–6. gs.) kapulauka apbedījumos. Lielākais vardarbīgu traumu īpatsvars konstatēts grupu apbedījumos, kas liecina par organizētu karadarbību kopienu starpā, iespējams, atskaņas no t.s. tautu staigāšanas laikiem. Latvijas bioarheologs Guntis Gerhards nolasīja referātu par Rīgas Svētās Ģertrūdes baznīcas kapsētas masu apbedījumiem.

Sesijā “Skeleta materiāla ķīmiskās analīzes” poļu, daņu, lietuviešu un latviešu zinātnieki dalījās savā pieredzē par iespējam spriest par iedzīvotāju uztura kvalitāti pēc mikroelementu īpatsvara kaulu materiālā. Viena no galvenajām problēmām, strādājot ar mikroelementiem, ir novērtēt, cik lielā mērā kaulu analīzes ir ietekmējusi jonu apmaiņa starp kaulu un augšni. Šiem jautājumiem pievērsās visi referenti. Lietuviešu tiesu medicīnas eksperte M. Jakubeniene, nosakot cinka, vara, mangāna, magnija, kalcija un dzelzs saturu Lietuvā atrasto Napoleona armijas karavīru skeletos, secināja, ka tādas kapa piedevas kā, piemēram, bronzas pogas, būtiski var ietekmēt elementu īpatsvaru skeletos. Latvijas Universitātes Ķīmijas fakultātes doktorante V. Rudoviča šajā sesijā iepazīstināja ar pētījumiem par Latvijas viduslaiku iedzīvotāju paleodiētu, salīdzinot mikroelementu saturu Rīgas Svētā Pētera baznīcas, Veselavas un Jūrkalnes kapsētu apbedījumiem. Rīgas iedzīvotājiem konstatēts lielāks cinka un vara īpatsvars skeletos, kas varētu liecināt par biežāku gaļas lietošanu uzturā nekā lauku iedzīvotājiem. Tomēr vēl jāstrādā pie augšņu analīžu izvērtēšanas.

Sesijā “Skeleta materiāla DNS analīzes” poļu zinātniece A. Pilecka informēja, ka, veicot no zobu materiāla izdalīto mitohondriālo DNS analīzi, mēģināts identificēt Radzivilu dzimtas pārstāvjus pēc kolektīvā kapā atrastā skeletu materiāla. Izolētais DNS tika salīdzināts ar mūsdienās Polijā dzīvojošo Radzivilu dzimtas mātes līniju. Konstatēts, ka no sešiem apbedītajiem vīriešiem divi bija radnieki pa mātes līniju. Lietuviešu (M. Čaplinskiene) un baltkrievu (S. R. Borovko) pētnieki iepazīstināja ar savu pieredzi, lietojot DNS analīzes tiesu medicīnas pētījumos.

Sesijā “Paleopatoloģija” tika prezentēti seši dažādu valstu zinātnieku pētījumi.

L. V. Jorgensens referēja par tuberkulozes izplatību viduslaiku Dānijā. Autors izpētījis 399 viduslaiku skeletus – 76 no tiem vērojamas ar tuberkulozi

saistītas kaulu izmaiņas, kas liecina par plašu slimības izplatību. Lietuvas bioarheoloģe Ž. Mīliauskiene iepazīstināja ar Traķu baznīcā un ap to apbedīto 14.–16. gadsimta iedzīvotāju zobu veselības stāvokli. Autore zobu sistēmu izvērtēja divām iedzīvotāju grupām: viena apbedīta baznīcas iekšpusē, otra – kapsētā pie baznīcas. Otrās grupas indivīdiem tika konstatēta augstāka kariesa sastopamība, vairāk dzīves laikā zaudēto zobu un abscesu, kā arī lielāks zobu nodilums nekā baznīcas iekšpusē apbedītajiem. Acīmredzot baznīcas iekšpusē tika apbedīti tikai sociāli augstāka slāņa pārstāvji, kuri bija nodrošināti ar kvalitatīvāku uzturu un kuriem zobu sistēma bija labākā stāvoklī. Pēdējā sesijā “Populāciju studijas” tika nolasīti vairāki referāti par paleodemogrāfiju. Dāņu bioarheologs J. L. Boldsens referēja par matemātisko metožu lietošanu mirstības riska izvērtēšanā Tīrupes iedzīvotāju populācijā. Vācu demogrāfe S. Veise iepazīstināja ar vīriešu un sievietu mirstības atšķirībām Dienvidskandināvijā viduslaikos. G. Zariņa šajā sekcijā nolasīja referātu par Ķivutkalna kapulaukā apbedīto iedzīvotāju paleodemogrāfiju. Vairāki autori (H. A. Madsen, M. Dabrowska) savos ziņojumos pievērsās auguma rekonstrukcijas problēmām. Interesantu referātu nolasīja igauņu bioarheoloģe R. Almae par Sāremā Salmes ciemā arheoloģiskajos izrakumos atrasto 7. gs. laivu, kurā konstatētas dzīvnieku un cilvēku skeletu atliekas. Pēc ļoti fragmentārā kaulu materiāla pētniecei izdevies konstatēt, ka laivā atradušies septiņi vīrieši. To vidējais auguma garums bijis 177 centimetri. Par šo laivu vēl daudz neskaidru jautājumu. Vīrieši laivā atrasti dažādās pozās. Pētījumi tiks turpināti. Konferencēs nepiespiestā gaisotne, daudzpusīgā tematika deva daudz ierosmju jauniem pētījumiem un turpmākai sadarbībai. Tā ir piemērota jaunajiem zinātniekiem savu pirmo pētījumu prezentēšanai. Tika nolemts šādas Baltijas bioarheologu tikšanās rīkot ik pa diviem gadiem. Nākamā konference, iespējams, notiks Igaunijā.

Gunita Zariņa

KONFERENCE “CASTELLA MARIS BALTICI X” SOMIJĀ

Pirms 18 gadiem – 1991. gada rudenī Somijas Viduslaiku arheoloģijas biedrība pēc tās priekšsēža Knuta Drakes iniciatīvas Turku pilsētā organizēja pirmo Baltijas reģiona viduslaiku piļu pētnieku tikšanos. Turpmāk starptautiskās zinātniskās konferences ik otro rudenī notikušas katrā no deviņām Baltijas jūras piekrastes valstīm, dodot iespēju pētniekiem iepazīt nozīmīgākos šī reģiona viduslaiku nocietinājumus un kolēģu pētījumu rezultātus. Šoruden konferenču sērija uzsāka jaunu apli, no 24. līdz 28. augustam pētniekiem atkal tiekoties Somijā. “Castella Maris Baltici X” konferenci organizēja *PhD* Kari Uotila, prof. Jusi Peka Tāvitsainens (*Taavitsainen*) un prof. Markus Hiekanens (*Hiekkanen*) no Turku Universitātes, *PhD* Anna Maria Vilksuna un pensionētais piļu pētnieks *PhD* Knuts Drake no Somijas Viduslaiku arheoloģijas biedrības, *PhD* Georgs Hagrens (*Haggren*) no Helsinku Universitātes, kā arī Tammisāri muzejs. Konferencē piedalījās apmēram četrdesmit dalībnieku – vēsturnieki, arheologi, arhitekti, restauratori un muzeju darbinieki no Somijas, Zviedrijas, Dānijas, Vācijas,